

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/157951,Marcin-Jurek-Wizyta-Wincentego-Witosa-w-Poznaniu-w-sierpniu-1920-roku.html>
2022-06-27, 08:27

Marcin Jurek: Wizyta Wincentego Witosa w Poznaniu w sierpniu 1920 roku

W 1918 roku Wincenty Witos był niekwestionowanym liderem ludowców i wyrastał na jednego z najważniejszych polskich polityków. Po raz pierwszy tekę premiera przyszło mu objąć w dramatycznych okolicznościach podczas wojny polsko-bolszewickiej.

Premier Wincenty Witos wraz z osobami towarzyszącymi przed gmachem teatru im. Wojciecha Bogusławskiego w Kaliszu, 17 października 1920 r. Fot. NAC

Naczelnik Państwa Józef Piłsudski powierzył Witosowi stery rządów w lipcu 1920 roku, w krytycznym momencie kampanii, gdy Polacy cofali się przed nacierającą Armią Czerwoną. Kandydatura Witos na czele koalicyjnego Rządu Obrony Narodowej była nie tylko kompromisowym rozwiązaniem, akceptowalnym dla wszystkich partii i symbolizującym porozumienie w obliczu śmiertelnego zagrożenia kraju, ale miała także niezwykle nośny charakter. Autentyczny chłopski lider, cieszący się szacunkiem wśród mieszkańców wsi, pomagał odpierać bolszewicką propagandę, zapowiadającą wszak nastanie rządów robotniczo-chłopskich. Autorytet Witos przyczynił się do jednoznacznego opowiedzenia się polskiej wsi po stronie Rzeczypospolitej.

Wielkopolska a najazd bolszewicki

Bardzo trudna sytuacja na froncie, gdy bolszewicy niebezpiecznie zbliżali się do Warszawy, rodziła obawy o skuteczność działań rządzących i możliwość odwrócenia stale pogarszającej się sytuacji. Szczególnie niechętnie Piłsudskiemu nastroje panowały w Wielkopolsce, zdominowanej przez zwolenników Narodowej Demokracji. Do Poznania wyjechała wtedy część czołowych polityków Związku Ludowo-Narodowego, ewakuowano tu także niektóre urzędy centralne. Narastały wręcz tendencje separatystyczne. Wobec spodziewanego upadku Warszawy prawdopodobnie upatrywano tu szansy na odsunięcie Piłsudskiego i zorganizowanie w Poznaniu alternatywnego rządu oraz armii, która miałaby odwrócić losy wojny.

W tym trudnym czasie z misją tonowania nastrojów do Poznania udał się Wincenty Witos. Jej powodem były, jak wspominał sam zainteresowany, informacje, iż

„agitacja przeciw rządowi, a jeszcze więcej przeciw Piłsudskiemu zaczyna tam przybierać niepokojące rozmiary”.

Tłumy czy pustka na dworcu?

Rankiem 14 sierpnia premier dotarł pociągiem do stolicy Wielkopolski. Według prasy witali go tłumnie zgromadzeni mieszkańcy oraz władze miejskie. Witos utrzymywał jednak, że „na dworcu była prawie zupełna pustka”, a dopiero po wyjściu z budynku oczekiwała go delegacja chłopów. W dalszej kolejności pojawili się spóźnieni przedstawiciele władz, co premier odebrał dość cierpko –

„robiąc dobrą minę, byłem tym postępowaniem zaniepokojony i mocno przybity”.

Witos zdawał sobie sprawę, że w Poznaniu czeka go trudna przeprawa, musiał bowiem zmierzyć się z krytyką nie tylko działań rządu oraz Piłsudskiego, ale również z niezadowoleniem (wyrażanym przez kręgi bogatego ziemiaństwa) z powodu firmowanej przez ludowców reformy rolnej.

Wielkopolanie z Rządem?

Mimo niechętnych nastrojów i krytyki poczynił premiera, na łamach „Dziennika Poznańskiego” deklarowano jednak, że

„jeżeli gość zapowiedziany nam przybędzie do naszego grodu będziemy widzieli w nim nie przeciwnika politycznego, lecz pierwszego w Polsce urzędnika, dźwigającego odpowiedzialność, jaka od lat bardzo wielu nie spoczywała na barkach żadnego dygnitarza polskiego. Rządowi, któremu powierzono obronę kraju i zawarcie pokój, Rządowi, który ma ocalić ziemię ojczystą i honor narodu, a rodakom stworzyć warunki pracy pokojowej, każdy prawy Polak musi życzyć powodzenia. Każdy zawód, każda porażka byłyby nie klęską gabinetu, lecz klęską narodu”.

Wyrażano także oczekiwania:

„Chwile spędzone w Poznaniu upłyną p. Witosowi w kole, w którym z niejednym spotka się z dawnymi przeciwników politycznych. Mamy nadzieję, że wyjeżdżając wyniesie wrażenie, że Wielkopoleanie umieją odróżniać to, co dzieli stronnictwa, od tego, co łączy naród w chwili prób ciężkich z Rządem”.

„Kurier Poznański” bardziej wprost wyrażał zamierzenia działaczy endecji. O premierze zaś pisano:

„Jeżeli jest tak przenikliwym, jak o nim mówią, jeżeli wstucha się nie tylko w podszepty tych, co mu się na doradców chcą narzucić, lecz w odgłos duszy całego społeczeństwa, to może wyniesie ze sobą z Poznania tę świadomość zbawienną, że tylko oparcie się o te idee, który tu pod srogą niewolą niezniszczalnej nabrały mocy i miąższ narodowej dzielności stanowią, może wyprowadzić nas z mroków nieszczęść ku słońcu wyzwolenia”.

Audiencje i gorąca przemowa

Po przyjeździe do miasta Witos udał się do zamku – dawnej siedziby Wilhelma II – wówczas gmachu, w którym urzędowało Ministerstwo byłej Dzielnicy Pruskiej. Premier wspominał, że wówczas „rozpoczęły się długie i nudne audiencje”. Przyjmował kolejne delegacje i odbierał petycje z ich postulatami. Tłumaczył politykę rządu, odpierał pretensje zgłaszane przez endeków, a w sprawie podnoszonej wciąż kwestii odrębnej wielkopolskiej armii zrzęcznie odsyłał, wedle kompetencji, do Ministerstwa Spraw Wojskowych.

► [Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)